

GAP-аналіз аграрних політик

України та ЄС

Порівняльний аналіз стратегій, фінансування, управління та процесу
унормування

4 ключові сфери порівняння

Структурований погляд на фундаментальні відмінності між парадигмами управління аграрним сектором в Європейському Союзі та Україні.

Виміри системного аналізу

Культура стратегування

Аналіз процесів формування стратегічних цілей, взаємодії з суспільством та політичного бачення аграрного розвитку.

Аграрна політика

Порівняння механізмів підтримки: гарантований дохід, еко-схеми, форс-мажори та секторальні дотації.

Фінанси та Управління

Оцінка систем фінансування, IT-обліку, акредитації виплатних агентств та контролю ефективності витрат.

Унормування

Дослідження послідовності та логіки формування законодавчої бази: від законів до бюджетів і навпаки.

Культура стратегування: Дві парадигми

Підхід ЄС: Згори–донизу

Формування політики починається з **політичного світоглядного документа** (комюніке Єврокомісії), що випускається як відповідь на публічні та експертні дискусії. Законодавство та фінансові механізми розробляються виключно на реалізацію цього базового документа.

Підхід України: Знизу–вгору

В країні досі відчутний вплив пострадянського планування. Стратегічні документи часто розробляються за ініціативою зацікавлених кіл (лобістів). Справжня процедура формування сучасної політики відсутня, вибір пріоритетів здійснюється суб'єктивно.

Взаємодія із суспільством та законотворчість

- Узгодження в ЄС: Проект політичного документа обов'язково погоджується з Європарламентом, Судом аудиторів та Комітетом регіонів.
- Законодавча ініціатива в Україні: Належить Президенту, КМУ та депутатам. Обов'язкове попереднє узгодження з громадськістю законом не передбачено.
- Фінансове забезпечення: В ЄС закони ухвалюються з чітким фінансовим планом.
- Порухення регламенту: В Україні часто ігнорується "третє читання", де КМУ має надати фінансовий та організаційний план реалізації закону.

Пряма підтримка: ЄС проти України

Критерій аналізу	ЄС (Спільна Аграрна Політика)	Україна
Гарантований дохід	Прив'язаний до 1 га. Диференційований (виплати залежать від еко -схем, залучення молоді).	Прив'язаний до 1 га. Не диференційований (виплати фермерам з доходом до 20 млн грн).
Форс - мажор	Широке трактування: клімат, хвороби, <i>рейдерство</i> , професійна неспроможність.	Вузьке трактування: компенсація лише за повністю загиблі посіви (з 2021 р).
Розподіл за розміром	Регресивна шкала: виплати зменшуються для великих агрохолдингів і збільшуються для малих.	Історично акумулювались великими компаніями. Лише нещодавно введено ліміти на кредити.
Додаткові умови (GAEC)	Обов'язкове виконання стандартів безпеки, якості та екології.	Вимоги зосереджені лише на юридичному статусі та податковій дисципліні.

Екологічна обумовленість дотацій

85%

Очікувана частка виплат САП ЄС,
жорстко прив'язаних до цілей
сталого розвитку (до 2026 р.)

0%

Частка державних дотацій в Україні,
що вимагає впровадження
екологічних стандартів

Управління та Фінансовий контроль

Гарантовані Фонди

ЄС фінансує політику зі спеціальних гарантованих фондів (EAGF, EAFRD). В Україні дотації йдуть із загального та спеціального (залишкового) фондів бюджету без гарантій.

Аудит та Акредитація

В ЄС є обов'язковою зовнішня акредитація виплатних агентств. В Україні Державне казначейство здійснює контроль за своєю діяльністю самостійно, без міжнародного аудиту.

ІТ-облік та Інтеграція

В ЄС дотації оперативно інтегровані з реєстрами земель. В Україні, попри запуск ДАР, ДПС все ще має системні проблеми з базовим обліком сільськогосподарських земель.

Структура політики: Інтеграція чи Ізоляція?

- Фонд підтримки сільського господарства (EAGF)
- Розвиток сільських територій (EAFRD)
- Спеціалізовані та Інноваційні Фонди

Висновок: В ЄС політика сільського розвитку інтегрована в єдину аграрну політику. В Україні розвиток територій (екологія, диверсифікація) регулюється окремо, поза межами аграрних дотацій.

Парадокс Унормування

Логіка ЄС: Процес іде чітко згори донизу — від загальнополітичних стратегій до законів і документів практичного застосування.

Парадокс України: Процес часто йде у зворотному напрямку. Спочатку визначаються напрями фінансування (під тиском галузевих лобістів). Потім вносяться зміни до законів.

Наприкінці під цю ситуацію підганяються стратегічні документи.

Сучасні законодавчі зміни в аграрній політиці України (2024–2025)

- Ключові реформи аграрної політики України
 - гармонізація законодавства з *acquis* ЄС
 - формування інституцій CAP-типу
 - розвиток фінансових інструментів підтримки
 - інституційна модернізація аграрного управління

Закон «Про засади державної аграрної політики та сільського розвитку»

- Рамковий закон аграрної політики
 - інтеграція аграрної політики та розвитку сільських територій
 - створення системи виплатної агенції
 - адаптація до інституційної моделі CAP

Фінансові інструменти аграрного сектору

- Закон «Про аграрні ноти» (2024)
 - фінансування під майбутній урожай
 - розширення доступу фермерів до кредитування
 - залучення приватного інвестиційного капіталу

Регуляторна модернізація аграрного сектору

- Регуляторна модернізація
 - гармонізація фітосанітарних стандартів ЄС
 - оновлення правил використання пестицидів
 - посилення контролю обігу агрохімікатів

Інституційні та ринкові реформи

- Інституційні та ринкові реформи
 - впровадження мінімальних експортних цін
 - дерегуляція експорту зернових
 - розвиток Державного аграрного реєстру

GAP між законодавством України та CAP ЄС

- GAP між системами політики
 - відсутність повної стратегічної архітектури
 - відсутність акредитованих Paying Agencies
 - екологічна умовність дотацій майже відсутня
 - інтегровані IT-системи лише формуються

Фінансування аграрної політики: CAP ЄС vs Україна

- Фінансування CAP vs Україна
 - CAP 2021–2027: €386 млрд
 - ≈ €55 млрд щорічно
 - Україна: €100–200 млн на рік
 - відсутність стабільних багаторічних фондів

Архітектура аграрної політики: CAP ЄС vs Україна

САП ЄС

Стратегія ЄС (Green Deal, CAP)

Регламенти ЄС

Paying Agencies

Фонди EAGF / EAFRD

Прямі виплати фермерам

Україна

Бюджетні програми

Фрагментарні законодавчі зміни

Обмежені інституції управління

Відсутність стабільних фондів

Нерегулярна підтримка сектору

Висновок GAP-аналізу аграрних політик

- Ключові результати GAP-аналізу
 - CAP – інтегрована система політики, фінансування та управління
 - українська аграрна політика перебуває на етапі інституційної трансформації
 - основні розриви: стратегія, фінансування, інституції виплат, екологічна умовність
 - інтеграція до CAP потребує комплексної інституційної реформи

Дякую за увагу

Готові перейти до сесії запитань та обговорення результатів аналізу.